

Kulturstyrelsen
MINISTERIET
SLOTS- OG KULTURSTYRELSEN

VANDINSTALLATIONER

FAGLIGE RETNINGSLINJER FOR BYGGESAGER OM
UDSKIFTNING OG ETABLERING AF
VANDINSTALLATIONER

INDHOLD

INTRODUKTION	3
SLOTS- OG KULTURSTYRELSENS PRAKSIS	4
Praksis	4
Støttemuligheder	5
ANSØGNINGENS INDHOLD	6
Fuldmagt	6
Budgetskema	6
SAGSBEHANDLINGEN	7
FAGLIG BAGGRUNDSVIDEN	9
Historisk perspektiv	9
Typiske krav i anden lovgivning	9
Rørføring	10
Afløb	10
Lækage og vandskader	10
Tilbageløb og oversvømmelse	11
Vandvarmer	11
PRINCIPIELLE AFGØRELSE OG UDTALELSE	13
EKSEMPLER PÅ BETINGELSER	14
KILDER	15
LÆSEVEJLEDNING	16

Udgivet af

Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv, Fredede Bygninger

Redaktion

Lisa Marie Gerdes, Luna Dyre, Eva Sievert Asmussen, Slots- og Kulturstyrelsen

Forsidebillede

Slots- og Kulturstyrelsen

Publiceret december 2020

ISBN: 978-87-93942-29-5 (pdf)

EAN: 9788793942295

1

INTRODUKTION

Slots- og Kulturstyrelsens bygningsfredningsmyndighed har udarbejdet en række faglige retningslinjer for behandling af byggesager på de fredede bygninger i Danmark.

I retningslinjerne har vi nedskrevet vores praksis for at sikre en ensartet og gennemsigtig forvaltning.

Vi har udarbejdet de faglige retningslinjer som et værktøj til sagsbehandling for styrelsens medarbejdere.

De faglige retningslinjer henvender sig endvidere til fagfolk, myndigheder, ejere og andre særligt interesserede.

HER KAN DU LÆSE MERE

Læsevejledning til de faglige retningslinjer findes bagerst i dokumentet.

Mere information om bygningsbevaring og restaurering kan findes i Slots- og Kulturstyrelsens informationsblade om restaurering og bygningsbevaring.

De faglige retningslinjer for behandling af sager om vandinstallationer kan desuden med fordel læses i sammenhæng med de faglige retningslinjer vedrørende varmeinstallationer og indvendige vægge, lofter og beklædninger.

HENVISNING

Find bygningsfredningsloven på retsinformation.dk

Find Slots- og Kulturstyrelsens informationsblade på slks.dk

Find flere faglige retningslinjer på slks.dk

- Varmeinstallationer
- Indvendige vægge, lofter og beklædninger

2

SLOTS- OG KULTURSTYRELSENS PRAKSIS

Slots- og Kulturstyrelsens praksis er baseret på faglig viden om arkitektur, bygningskultur, byggeteknik og kulturhistorie. Desuden kan vores praksis være bestemt af udtalelser fra Det Særlige Bygningssyn og principielle afgørelser fra Kulturministeriets departement. Endelig er vores praksis baseret på erfaringer fra fredningsgennemgangen 2010-2016.

Efter forvaltningsretten træffer vi altid afgørelse efter en konkret vurdering af den enkelte ansøgning.

PRAKSIS

Slots- og Kulturstyrelsens generelle praksis for behandling af sager om vandinstallationer i de fredede bygninger er følgende:

Modernisering af ældre vandinstallationer og etablering af vandinstallationer i bygninger, hvor en funktionsændring medfører behov for vand/afløb forsøges imødekommet, under forudsætning af, at der kan findes en løsning, som ikke skjuler, fjerner eller skæmmer bygningsdele og -detaljer.

Hvis der knytter sig fredningsværdier til ældre vandinstallationer eller til vandinstallationer med særlig arkitektonisk værdi, kan styrelsen modsætte sig udskiftning eller stille krav om, at nye installationer udføres som kopi af de gamle, men generelt hører vandinstallationer i mange tilfælde til et funktionslag i bygningen, som kan forventes udskiftet løbende.

Udskiftning af vandrør og afløb

Nyere, udtjente vandrør og afløb kan udskiftes med nyt under forudsætning af, at nye installationer kan tilkobles de eksisterende vand- og afløbsinstallationer.

Ældre og/eller oprindelige vandrør og afløb, som er beskadiget af korrosion eller brud, kan udskiftes i nødvendigt omfang. Nye metalrør skal som udgangspunkt være af samme metal som det tilkoblede, så risikoen for korrosion mindskes.

Det er styrelsens generelle praksis at rør og faldstamme i støbejern i videst muligt omfang skal søges bevaret. Styrelsen vil som udgangspunkt meddele tilladelse til, at rør og faldstamme i støbejern kan udskiftes, hvis der foreligger et dokumenteret behov for udskiftning.

Synlig eller skjult rørføring

Styrelsen er tilbageholdende med at meddele tilladelse til etablering af rørpaneler, da rørpaneler kan skjule eventuelle lækager, som kan forårsage råd og svampeskade. Hertil kommer, at de sjældent er forenelige med

HENVISNING

Find bygningsfredningsloven på retsinformation.dk

Læs mere om fredningsværdier i kapitlet om sagsbehandlingen under afsnittet fredningsværdier.

fredningsværdierne i det enkelte rum. Styrelsen meddeler som udgangspunkt afslag til rørpaneler i plast.

Inddækninger af faldstammer og andre rør skal som udgangspunkt udføres med inspektionslem. Generelt skal inddækninger af lodrette rør skal føres fra gulv til loft, og må ikke blokere for vindueslysninger, etc.

Såfremt mindre vandrør kan føres bag paneler eller under et løst gulvbræt langs væggen uden at medføre destruktive indgreb i bygningsmassen, er styrelsen som udgangspunkt positivt indstillet over for dette.

Isolering af rør

Styrelsen er tilbageholdende med at meddele tilladelse til isolering af synlige rørføringer, da dimensionerne på de enkelte rør øges betydeligt og isoleringsmaterialet, som ofte er et skummateriale, sjældent passer ind de traditionelle fredede bygninger. Der kan meddeles tilladelse til isolering af rør i uindrettede loftsrum og i kælderrum.

Risiko for vandskade

Da der ved alle vandinstallationer knytter sig en vis risiko for vandskade, er vi opmærksomme på, om der er særligt værdifulde bygningsdele, f.eks. et bemalet loft eller andre særlige udsmykninger, som kan være i risiko. Der meddeles som udgangspunkt ikke tilladelse til placering af varmtvandsbeholdere og lignende direkte ovenover værdifulde interiører.

STØTTEMULIGHEDER

Slots- og Kulturstyrelsen giver som udgangspunkt ikke støtte til arbejder vedr. vandinstallationer, da der ofte er tale om moderniseringsarbejder. I helt særlige tilfælde, hvor arbejderne understøtter, opretholder, udbygger eller retablerer fredningsværdier, kan styrelsen støtte arbejderne.

For at komme i betragtning til støtte må bygningsarbejderne ikke være igangsat.

3

ANSØGNINGENS INDHOLD

Dette kapitel redegør for, hvad en ansøgning typisk skal indeholde, for at sagen er tilstrækkeligt oplyst og kan behandles af Slots- og Kulturstyrelsen.

Slots- og Kulturstyrelsen forholder sig til, om ansøgningsmaterialet indeholder de nødvendige oplysninger, for at vi kan træffe afgørelse i sagen. Hvis vi vurderer, at der kun mangler få oplysninger, vil vi typisk anmode om supplerende materiale. Hvis vi vurderer, at en større del af ansøgningsmaterialet mangler, giver vi typisk afslag på uoplyst grundlag. Ansøger er i de tilfælde nødt til at indsende en ny, fuldt oplyst ansøgning.

HVAD SKAL ANSØGNINGEN INDEHOLDE?

Ansøgning om	Indhold
Arbejder vedr. omlægning eller etablering af vandinstallationer	- Beskrivelse af arbejdernes omfang, herunder materialitet og hvordan rørføring tænkes udført - Fotografier af de eksisterende forhold - Tegningsmateriale i mål 1:50, hvor placering af nye vandinstallationer, vandbeholder etc.

FULDMAGT

Hvis ansøgeren ikke er ejer af bygningen jf. Tingbogen, skal der vedlægges en gyldig fuldmagt fra bygningens ejer.

Ved fredede bygninger, der er opdelt i ejerlejligheder betyder det, at der skal foreligge en fuldmagt fra ejerforeningen.

Det skal fremgå af fuldmagten, hvem der udsteder fuldmagten, og hvem fuldmagten er udstedt til. Fuldmagten skal være dateret. Det skal klart fremgå, hvilke bygningsarbejder, fuldmagten gælder.

Fuldmagten skal være udstedt til den person eller virksomhed, der søger om tilladelse til at udføre bygningsarbejder på den fredede bygning.

BUDGETSKEMA

Man ansøger om tilskud ved at vedlægge et udfyldt budgetskema til ansøgningen.

Budgetskemaet skal indeholde stamoplysninger om den fredede bygning samt oplysninger om bygningens ejer. Budgetskemaet skal også indeholde oplysninger og prisoverslag over de forventede omkostninger ved bygningsarbejderne. Ofte vil der forekomme bygningsarbejder, som ikke er støtteberettigede, og det er derfor vigtigt at oplyste de forskellige udgifter separat.

HENVISNING

Find Slots- og Kulturstyrelsens budgetskema på slks.dk

4

SAGSBEHANDLINGEN

Dette kapitel beskriver en række parametre, som Slots- og Kulturstyrelsen vurderer og opvejer til at træffe en afgørelse i den enkelte sag.

FREDNINGSVÆRDIER OG SIGNIFIKANS

I behandlingen af byggesager, foretager Slots- og Kulturstyrelsen først en vurdering af bygningens bærende fredningsværdier og en vurdering af bygningens signifikans.

Bærende fredningsværdier

Vi vurderer, om de ansøgte arbejder understøtter og opretholder bygningens bærende fredningsværdier.

Der kan f.eks. knytte sig bærende fredningsværdier til synlig rørføring og dets materiale, samt til installationer, der er forgivet som en del af bygningens oprindelige arkitektur. Endvidere kan der knytte sig bærende fredningsværdier til andre omkringliggende bygningsdele, som en ændring af vandinstallationerne vil berøre. Det kan f.eks. være oprindelige terrazzogulve i ældre badeværelser.

FREDNINGSVÆRDIER KORT FORTALT

De bærende fredningsværdier er summen af en bygnings arkitektoniske, kulturhistoriske og miljømæssige værdier. De bærende fredningsværdier udgør bygningens særlige og umistelige værdier. De bærende fredningsværdier skal være synlige og håndgribelige bygningselementer.

Signifikans

Herudover vurderer Slots- og Kulturstyrelsen bygningens signifikans. Generelt vil en høj signifikans medføre en forholdsvist restriktiv forvaltning. Bygninger med en lav signifikans vil typisk medføre en mindre restriktiv forvaltning.

Vurderingen af bygningens signifikans sker på baggrund af en vurdering af:

- Bygningens autenticitet
- Bygningens integritet

SIGNIFIKANS KORT FORTALT

Signifikans er et udtryk for bygningens betydning set i forhold til andre fredede bygninger af samme type. Signifikans vurderes ud fra sjældenhed, kvalitet og bevaringstilstand.

ORDFORKLARING

Autenticitet er et udtryk for bygningens ægthed. Både oprindelige og senere tilkomne bygningsdele indgår i vurderingen af bygningens autenticitet.

Integritet er et udtryk for, hvor helstøbt bygningen fremstår i sig selv og i forhold til omgivelserne.

ORDFORKLARING

Egenværdi er et begreb, der bruges til at betegne den enkelte bygningsdels selvstændige arkitektoniske og kulturhistoriske værdi samt materialemæssige kvalitet.

INSTALLATIONENS EGENVÆRDI OG BYGNINGSARBEJDER

Slots- og Kulturstyrelsen vurderer, om der er tale om en ny eller ældre installation. En ældre installation kan være udført i støbejern, som kan have en egenværdi som f.eks. æstetiske kvaliteter. Dertil gælder der forskellig lovgivning for hhv. nye og ældre installationer. Endeligt overvejer styrelsen, hvilke følgearbejder den ønskede installation medfører.

PLACERING OG FØRING

Slots- og Kulturstyrelsen vurderer, om den ansøgte placering er forenelig med de bærende fredningsværdier.

SKJULT ELLER SYNLIG RØRFØRING

Slots- og Kulturstyrelsen vurderer, om der skal etableres skjult eller synlig rørføring samt hvilke bygningsarbejder, der vil være forbundet med den ansøgte løsning.

ÅRSAG TIL UDSKIFTNING

Slots- og Kulturstyrelsen foretager en vurdering af, hvorfor der ansøges om udskiftning, samt om denne årsag er rimelig i forhold til bygningens værdier.

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER I SAGSBEHANDLINGEN

Slots- og Kulturstyrelsen er særligt opmærksom på at vurdere følgende spørgsmål i sager vedr. vandinstallationer.

- Knytter der sig særlige værdier til den eksisterende installation?
 - Hvilke følgearbejder forventes der?
 - Hvilken rumtype ønskes installationerne placeret i?
 - Findes der eksisterende føringsveje, som kan anvendes?
 - Er installationerne placeret hensigtsmæssigt i forhold til vandforsyning og afløb?
 - Vil synlig rørføring være skæmmende for rummets fremtoning?
 - Vil et rørpanel være skæmmende for rummets fremtoning?
 - Hvilke bygningsarbejder vil være forbundet med etablering af skjult rørføring i den eksisterende bygningsmasse?
 - Er der tale om en nedslidt eller defekt vandinstallation?
 - Er udskiftningen begrundet i modernisering?
-

5

FAGLIG BAGGRUNDSVIDEN

Formålet med dette kapitel er at introducere læseren til væsentlige dele af den faglige baggrundsviden, som ligger til grund for Slots- og Kulturstyrelsens behandling af byggesager om udskiftning og etablering af vandinstallationer.

Der kan i dette kapitel forekomme beskrivelser af tekniske løsninger og bygningsdele, som ofte ikke er hensigtsmæssige at anvende i de fredede bygninger. Vi har valgt at beskrive et udvalg af disse løsninger, for at give læseren forståelse for hvilke erfaringer, der ligger bag vores praksis.

Yderligere baggrundsviden kan findes i Slots- og Kulturstyrelsens informationsblade.

HISTORISK PERSPEKTIV

De første vandrør i Danmark blev etableret i midten af 1500-tallet og bestod af udhulede træstammer samlet med jernbøsninger, og med stikledninger i bly. Vandledningerne forsynede i begyndelsen primært brønde og vandposter på offentlige pladser samt enkelte private grundejere. Som et resultat af koleraepidemien i 1853 blev vandforsyningsledningerne i København omlagt fra træror til vandrør af støbejern. Frem til 1970'erne blev vandrør udført af varmforzinket jern og sidenhen af kobber, plast og rustfrit stål.

Adgang til brugsvand i og ved boligen kendes allerede i det middelalderlige køkken, hvor der kunne være adgang til en brønd uden for bygningen eller, i særligt store køkkener, direkte adgang i køkkenet.

I slutningen af 1800-tallet blev de første vandværker etableret, og det blev muligt at få indlagt vand til køkken og i mere sjældne tilfælde til bad. På landet fik man typisk først indlagt vand i bryggerset og i midten af 1900-tallet i køkkenet.

TYPISKE KRAV I ANDEN LOVGIVNING

Bygningsreglementet fastsætter krav til udførelse af vandinstallationer og udførelse af afløbsinstallationer og isolering af rørledninger.

Regler vedrørende vandinstallationer suppleres af normer fra Dansk Standard.

Krav til vandinstallationer gælder både ved nybyggeri, gennemgribende ombygninger og anvendelsesændringer i eksisterende bebyggelser.

Regler for isolering af rørinstallationer fremgår af Bygningsreglementet og bestemmelserne i Dansk Standard.

Jf. bygningsreglementets §13, stk. 5 kan der for bygningsfredede bygninger eller bygninger, som er en del af et fredet fortidsminde ske lempelser fra bestemmelserne i bygningsreglementet, såfremt kommunalbestyrelsen

HENVISNING

Læs bygningsreglementet på bygningsreglementet.dk.

Læs mere om Dansk Standard på ds.dk.

vurderer, at bestemmelserne er uforenelige med frednings- og bevaringsværdierne.

RØRFØRING

Synlig rørføring er den traditionelle måde at føre rør på og anvendes oftest i funktionelle rum som kælder, bryggers, kælder- og ingeniørgange samt i andre sekundære rum. Synlig rørføring kan også anvendes i køkken og toilet- og baderum. Ved omlægning af rør skal der tages forbehold for pladsforhold ved eventuel isolering af rør. Fordelene ved synlig rørføring er, at vandrør let kan tilgås og en eventuel utæthed hurtigt lokaliseres. Når synlig rørføring fravælges, er det typisk af æstetiske årsager.

Skjult rørføring er, når rørene er inddækket i en kasse eller i et hulrum i en væg. Denne kan være udført som et træpanel, en bræddevæg eller i pladematerialer. Der kan være æstetiske fordele ved skjult rørføring. Endvidere kan der i kassen samles flere føringer, f.eks. elkabler. Ulempen ved skjult rørføring er, at det kan være svært at opdage utætheder i rørene.

Rørpaneler, der er udført som et træpanel eller en bræddevæg, kan i nogle tilfælde indgå som en del af bygningens snedkerinventar.

Isolering af rør

Rørføringer og installationer kan i mange tilfælde isoleres, medmindre en isolering kan skade eller forringe installationens holdbarhed, ikke vil være sikkerhedsmæssigt acceptabelt, eller hvis isoleringen vil være til væsentlig gene for driften.

Isolering af varmerør udføres med henblik på begrænsning af varmetab og af sikkerhedsmæssige årsager. Kolde rør isoleres af hensyn til energitab, kondens og frostsikring.

Nye rørinstallationer skal udføres, så der som minimum er 50 mm luft omkring det isolerede rør. Koblingsledninger uden cirkulation kræver ikke isolering, hvis koblingsledningerne er i samme rum som tapstedet.

Omkring afløb og faldstammer kan der etableres støjisolering for at mindske støjgener.

AFLØB

Afløbsinstallationer anvendes til afledning af spildevand, regnvand samt vand fra tekniske installationer. Nye afløb og ombygning af eksisterende afløb skal udføres i henhold til bestemmelserne i bygningsreglementet.

En faldstamme er betegnelsen for det lodretgående afløbsrør, som findes i byggeri med flere etage. Faldstammens funktion er at lede spildevandet fra køkken, bad, bryggers og toilet ud i kloakken. Det vil være hensigtsmæssigt at placere funktionelle rum såsom køkken, bad og bryggers i rum med direkte eller kort adgang til faldstammen, så vandinstallationer, rørføringer og afløb kan samles og/eller begrænses.

LÆKAGE OG VANDSKADER

Vandinstallationer er sårbare over for utætheder, huller og brud (lækage). Vandskader kan også forårsages af tilbageløb fra vandinstallation og afløb.

Hvis der opstår en lækage, skal den lokaliseres og standses. Det kan være nødvendigt at opsætte udstyr, der kan udtørre bygningen/bygningsdele, for at undgå korrosion og svampeskader. Desuden der være en del andre følgearbejder, hvor vandet allerede er trængt ind og har ødelagt dele af bygningen.

Korrosion

En lækage kan være forårsaget af korrosion, som er betegnelsen for den naturlige nedbrydning af metaller og metallegeringer, når disse kommer i kontakt med ilt og vand. Hvis to metaller med forskellig ædelhed kombineres, er der øget risiko for, at korrosionsprocessen accelereres (bimetallisk korrosion), og det mindst ædle metal hastigt nedbrydes i samlingspunktet.

Indvendig korrosion forekommer både i rør og beholdere og er forårsaget af f.eks. en kombination af metaller i samlinger, vandkvalitet, manglende beskyttelse og lavt eller periodisk vandforbrug.

Udvendig korrosion forekommer primært på rørinstallationer, forårsaget af metallets kontakt med ilt og vand.

Udsættes ventiler af messing og zinkbestandig messing for hårde, saltholdige vandtyper samt mekaniske spændinger, er der øget risiko for, at der opstår spændingskorrosion, som medfører revnedannelser og pludselige brud på ventiler med vandskader til følge.

Brud på vandrør

Plastrør kan ikke korrodere, men denne rørtype er sårbar over for brud forårsaget af temperaturpåvirkninger. Samtidig er plastrør generelt mere skrøbelige end metalrør.

Kobberrør har øget risiko for brud ved langvarig udsættelse af for høj vandhastighed (turbulensbrud), og hvis der ikke er givet plads til, at røret kan udvide sig (ekspansionsbrud). Dette kan ske, hvis cirkulationspumpen pumper for kraftigt, eller hvis rørføring og samlinger ikke er udført korrekt.

Vandinstallationer indeholder ofte kobberholdigt vand, da der meget ofte anvendes rødgoods og messing til vandmålere og fordelerrør. Derfor frarådes det som udgangspunkt at anvende varmforzinkede stålrør, da disse er særligt udsatte for korrosionsskader.

TILBAGELØB OG OVERSVØMMELSE

Hvis afløb, faldstamme og kloakering ikke kan transportere spildevandet væk, opstår der en øget risiko for oversvømmelse. Årsagen vil typisk være tilstopning, overfyldte kloakledninger eller underdimensionerede kloakrør.

Også kraftige skybrud kan forårsage tilbageløb, hvor vandet løber baglæns i kloakken (opstemning af vand).

VANDVARMER

En vandvarmer er et lokalt installeret anlæg, som anvendes til opvarmning af brugsvand i en bygning. Vandet opvarmes i en varmeveksler forsynet med en varmekilde, f.eks. fjernvarme, solvarme, elvarme, kedel eller anden varmekilde.

ORDFORKLARING

Spændingsrækken er en række af grundstoffer, heriblandt metaller, som er opstillet efter deres kemiske reaktionsvillighed. Grundstoffer, der ligger lavt i spændingsrækken danner lettere reaktioner med andre grundstoffer (ilt/ruster/nedbrydes lettere). De grundstoffer, der ligger højest i spændingsrækken betegnes 'ædle'.

Vandmålere skal placeres så tæt på indføringen som muligt. Vandmåleren skal være let aflæselig og være beskyttet mod frost og ydre påvirkninger.

En varmtvandsbeholder er en vandvarmer med en beholder, som anvendes til opvarmning og opbevaring af en given mængde vand. Temperaturen holdes på omkring 55-60 grader for at undgå skoldning i tilfælde af brud og for at sikre, at der ikke kan opstå bakterievækst, som er risikoen ved lavere temperaturer.

I en gennemstrømningsvandvarmer opvarmes vandet direkte ved gennemstrømning ved anvendelse af en effektiv energikilde.

6

PRINCIPIELLE AFGØRELSE OG UDTALELSE

I dette kapitel henviser vi til principielle klageafgørelser truffet af Kulturministeriets departement og udtalelser fra Det Særlige Bygningssyn, der danner præcedens for vores generelle praksis.

AFGØRELSE FRA KLAGEINSTANS

Der findes ingen klageafgørelser truffet af Kulturministeriets departement vedrørende vandinstallationer.

UDTALELSE FRA DET SÆRLIGE BYGNINGSSYN

Indholdet af disse faglige retningslinjer er forelagt Det Særlige Bygningssyn den 3. december 2020.

Der foreligger ikke generelle udtalelser om sager vedr. vandinstallationer fra Det Særlige Bygningssyn.

7

EKSEMPLER PÅ BETINGELSER

Ifølge bygningsfredningslovens § 10, stk. 2 kan en tilladelse gøres betinget af gennemførelse af foranstaltninger, som ikke fremgår af ansøgningen. Derfor kan der i en tilladelse til bygningsarbejder være stillet betingelser, som skal opfyldes, for at tilladelsen er gældende.

Nedenstående er *eksempler* på betingelser, som *kan* forekomme i en afgørelse, hvis Slots- og Kulturstyrelsen i den konkrete sag har vurderet, at det er nødvendigt for at opretholde fredningsværdierne i den fredede bygning.

ETABLERING AF VANDBEHOLDER

- Vandbeholderen skal placeres i et birum uden særlige fredningsværdier efter aftale med Slots- og Kulturstyrelsen

PLACERING AF FALDSTAMME

- Vandinstallationer med rørføring til faldstamme skal placeres samlet og op til den bærende væg, hvor også faldstammen er placeret.
- Rør og faldstamme i støbejern skal ved udskiftning tilsvarende udføres i støbejern.

ETABLERING AF NY RØRFØRING OG AFLØB

- Ved etablering af nye fordelingsrørsinstallationer skal tilkoblede rør udføres i kobber.
- Nye rørføringer og afløbsinstallationer skal føres indvendigt i bygningen på en hensigtsmæssig og diskret placering. Der må ikke etableres udvendig rørføring og afløb på bygningen.

Eller:

- Nye rørføringer og afløbsinstallationer skal føres indvendigt i bygningen og tilsluttes bygningens eksisterende vand- og afløbsinstallationer, så nye destruktive indgreb i bygningen og den eventuelle underliggende lejlighed eller beboelse undgås. Der må ikke etableres udvendig rørføring og afløb på bygningen.

RESTAURERING AF RØRFØRING OG AFLØB

- Ved reparation og partiel udskiftning af rør og afløb skal nye rør være af samme metal som det øvrige, således at risikoen for korrosion mindskes
-

8

KILDER

efft., N. V. (27. november 2019). *Om rørskader og utætte vandrør*. Hentet fra Nørrebro VVS & Steen Jensens VVS' hjemmeside:
<https://www.norrebrosvvs.dk/om-os/89-norrebrosvvs/gode-ideer/154-om-rorskader-og-utaette-vandrør>

ISOVER - SAINT-GOBAIN. (27. november 2019). *DS 452, 3. udgave - Nye regler for teknisk isolering*. Hentet fra ISOVER's hjemmeside:
<https://www.isover.dk/content/ds-452-3-udgave>

Mortensen, H., & Dietrich, O. W. (27. november 2019). *Fjernvarme*. Hentet fra Den Store Danske, Gyldendal:
http://denstoredanske.dk/It,_teknik_og_naturvidenskab/Energi,_varme_og_k%C3%B8leteknik/Varme,_ventilation,_ovne_og_kedler/fjernvarme

Ovesen, K. (27. november 2019). *Vandvarmer*. Hentet fra Den Store Danske, Gyldendal:
http://denstoredanske.dk/It%2c_teknik_og_naturvidenskab/Teknik/Husinstallationer%2c_vand%2c_varme_og_sanitet/vandvarmer

ROCKWOOL A/S. (september 2016). *Den lille tekniske*. Hentet 27. november 2019 fra En guide til teknisk isolering:
<https://static.rockwool.com/globalassets/rockwool-dk/technical-support/brochurer/teknisk-isolering/den-lille-tekniske-rockwool.pdf>

Vorre, B. (27. november 2019). *Køkken*. Hentet fra Den Store Danske, Gyldendal:
http://denstoredanske.dk/Mad_og_bolig/Bolig/K%C3%B8kken_og_k%C3%B8kkenudstyr/k%C3%B8kken

Wikipedia. (27. november 2019). *Vandrør*. Hentet fra Wikipedia, den frie encyklopædis hjemmeside: <https://da.wikipedia.org/wiki/Vandr%C3%B8r>

9

LÆSEVEJLEDNING

BAGGRUND OG HENSIGT

Slots- og Kulturstyrelsen har i perioden 2018-2020 udarbejdet en række faglige retningslinjer for vores myndighedsbehandling af ansøgninger om bygningsarbejder i de fredede bygninger.

Retningslinjerne bidrager til at belyse Slots- og Kulturstyrelsens forvaltning af bygningsfredningsloven for offentligheden.

Formålet med formidlingen af de faglige retningslinjer er, at hjælpe bygningsejere og rådgivere til at fremsende en fyldestgørende ansøgning og samtidig give indsigt i styrelsens sagsbehandling.

De faglige retningslinjer er opdelt i kategorier, der omfatter forskellige bygningsdele, materialer og installationer.

INTRODUKTION TIL KATEGORISERINGEN

De faglige retningslinjer kan læses i sammenhæng med hinanden, da de fleste byggesager typisk omfatter bygningsarbejder, der berører flere forskellige emner.

Retningslinjerne kan også læses i sammenhæng med Slots- og Kulturstyrelsens informationsblade om bygningsbevaring. De enkelte faglige retningslinjer er nummererede, og disse numre svarer til nummereringen af informationsbladene.

INTRODUKTION TIL TEKSTENS INDHOLD

De faglige retningslinjer består af en række kapitler. Grå bokse i brødteksten indeholder eksempler i tegning. Farvet tekst i brødteksten indeholder korte beskrivelser af hhv. fredningsværdier og signifikans, opmærksomhedspunkter i sagsbehandlingen og eksempler på betingelser, man kan finde i en afgørelse. Informationer i marginen understøtter brødteksten, og her finder man ordforklaringer, billedtekster og henvisninger.

HENVISNING
Find Slots- og
Kulturstyrelsens
informationsblade på
slks.dk

SÅDAN LÆSES KAPITLERNE

Kapitel 1. Introduktion

Generel introduktion til de enkelte faglige retningslinjer.

Kapitel 2. Slots- og Kulturstyrelsens praksis

Beskrivelse af Slots- og Kulturstyrelsens nuværende praksis. Praksis revideres løbende på baggrund af principielle afgørelser og erfaringer samt udtalelser fra Det Særlige Bygningssyn. Endvidere indeholder kapitlet information om støttemuligheder.

Kapitel 3. Ansøgningens indhold

Beskrivelse af, hvilket materiale en ansøgning typisk skal indeholde for at sagen er tilstrækkeligt oplyst og kan behandles.

Kapitel 4. Sagsbehandlingen

Beskrivelse af en række parametre som Slots- og Kulturstyrelsen vurderer og opvejer i den enkelte sag, inden der træffes en afgørelse.

Kapitlet fungerer således som et sagsbehandlingsværktøj for styrelsens medarbejdere og som en ressource, der kan give ansøgere, ejere og rådgivere indblik i, hvad Slots- og Kulturstyrelsen vurderer og lægger vægt på i byggesagsbehandlingen.

Kapitel 5. Faglig baggrundsviden

Introduktion til læseren af væsentlige dele af den faglige baggrundsviden, som ligger til grund for Slots- og Kulturstyrelsens behandling af byggesager.

Kapitel 6. Henvisning til principielle afgørelser og udtalelser

Såfremt der foreligger principielle klageafgørelser truffet af Kulturministeriets departement eller udtalelser fra Det Særlige Bygningssyn, der danner præcedens for Slots- og Kulturstyrelsens generelle praksis, fremgår disse af kapitlet. Kapitlet opdateres løbende.

Kapitel 7. Eksempler på betingelser

Liste over eksempler på særlige udførelsesmetoder og materialevalg, som en tilladelse kan være betinget af. Eksemplerne skal ikke forstås som en facitliste, da en afgørelse altid er baseret på en konkret vurdering af den enkelte sag.

Kapitel 8. Kilder

Kildehenvisninger.

VANDINSTALLATIONER

Faglige retningslinjer for byggesager om udskiftning og etablering af vandinstallationer

December 2020

Publikationen er udarbejdet af Fredede Bygninger, Center for Kulturarv i Slots- og Kulturstyrelsen

Kontakt: bygoplan@slks.dk